

Polskie tańce narodowe częścią naszej kultury

Polskie tańce narodowe wywodzą się z kultury ludowej, ale w trakcie swego rozwoju historycznego tak się zmieniały, że obecnie niewiele mają wspólnego ze swoimi wiejskimi pierwowzorami. Zachowały jednak cechy charakterystyczne dla regionu, z którego się wywodzą. Pierwsze informacje o ich istnieniu zawarte w zachowanych nutach, pamiętnikach, kronikach sięgają wieku XV. Polskie tańce narodowe powiązane są z dziejami Polski, treściami patriotycznymi, walkami narodowo-wyzwoleńczymi, które przez prawie całe dziewiętnaste stulecie czyniły z nich symbol „polskości” narodu, którego państwa na mapie świata nie było.

Polskie tańce narodowe to tańce ludowe, które rozpowszechniły się na terenie całej Polski. Przyjmuje się wyróżnienie pięciu tańców o charakterze narodowym: Krakowiak, Polonez, Mazur, Oberek i Kujawiak.

Krakowiak uważany jest za najstarszy taniec narodowy, bowiem znany był już i tańczony w czasach Władysława Jagiełły, a w XVI i XVII wieku zyskał niezwykłą popularność wśród szlachty. To żywy taniec z okolic Krakowa.

W muzyce ludowej Krakowiak rozpoczyna się przyśpiewką, opartą zwykle na 4 dwutaktowych frazach 6-zgłoskowych, wykonywaną przed tańcem. Tańczony jest w parach, ubranych w stroje krakowskie. Utwory muzyczne oparte na ludowym Krakowiaku stworzyli, m.in. Fryderyk Chopin, Ignacy Paderewski i Karol Szymanowski.

Polonez nie ustępuje wiekiem Krakowiakowi. Pochodzi od tańczonego wśród ludu tańca zwanego chmielowym. W zależności od regionu znany był jako: chodzony, pieszy, starodawny, łożony, mijany, dreptany, wolny, okrągły, powolny, gęsi, wielki lub po prostu taniec polski. Tańczony był przez lud wiejski i drobną szlachtę w czasie wesel, podczas oczepin. Z czasem przyjął się również na dworach, początkowo jako forma parady szlachty przed królem. A około XVII w. stał się reprezentacyjnym tańcem narodowym podziwianym przez cudzoziemców i tańczonym również poza granicami naszego kraju. We Włoszech taniec miał nazwę la Polacca, a we Francji la Polonaise i to właśnie francuzom przypisuje się pochodzenie nazwy tego tańca. Nazwa polonez pojawiła się prawdopodobnie w XVIII wieku.

Polonez to taniec dostojny, uroczysty, raczej powolny, akcent na raz. Elegancji i gracji ruchów towarzyszą posuwiste kroki. Bardzo istotnym elementem tańca jest kadencja, będąca podkładem do wielokrotnie powtarzanego w trakcie tańca ukłonu. Do dziś pozostał tańcem, który otwiera wielkie i małe bale, a także studniówki i inne imprezy szkolne.

Polonezy pisali wielcy Polacy m.in.: Fryderyk Chopin, Stanisław Moniuszko. Polonez zachował się również w kolędach: W żłobie leży, Dzisiaj w Betlejem, Bóg się rodzi, Serca ludzkie się radują

Mazur. To taniec w żywym tempie. Jego nazwa pochodzi od regionu Mazowsze, w którym od dawna na wsi tańczono na wiejskich zabawach mazurki. Taniec ten łączy podobieństwo z Mazurkiem i Oberkiem – w szybszym tempie i Kujawiakiem – w powolnym. W postaci stylizowanej występuje pod nazwą Mazurek. Jest dynamicznym, wesołym tańcem, który często był tańczony na szlacheckich dworach. Mężczyzna prowadzący w Mazurze to wodzirej.

Utwory wykorzystujące charakterystyczne cechy Mazura komponowali, m.in.: Stanisław Moniuszko – Mazur z opery Halka, Mazur z opery Straszny dwór, Fryderyk Chopin, Aleksander Zarzycki.

Warto dodać, że Polonez prezentował jedną stronę cech polskiego charakteru narodowego, a Mazur stanowił ich uzupełnienie. Oba te tańce w swojej odmianie dworskiej, salonowej, towarzyskiej stanowiły do roku 1939 jeden z podstawowych punktów programu każdego balu.

Najmłodszymi wiekiem są Kujawiak i Oberek. W formie narodowej wykształciły się w drugiej połowie XIX wieku. W tej też formie Oberek trafia do warszawskich salonów mieszczańskich na początku XX wieku. Kujawiak osiąga salonową popularność dopiero w okresie dwudziestolecia międzywojennego.

Oberek zwany też obertasem, obyrtanym, zawijaczem, to najszybszy z tańców narodowych. Tańcowi towarzyszyły często przyśpiewki, okrzyki i przytupy. Kobieta tańczy cały czas krokiem zasadniczym. Mężczyzna urozmaica taniec wplatanymi doń mocniejszymi stąpnieniami, przytupami, przysiadami, przykucami lub hołubcami.

W twórczości kompozytorskiej istnieją oberki instrumentalne lub wokально-instrumentalne, spotykamy je w formie mazurków m.in. u F. Chopina, H. Wieniawskiego.

Kujawiak wywodzi się z kujawskich obrzędów weselnych. Jego nazwa po raz pierwszy pojawiła się w 1827 roku. Ludowe nazwy tego tańca, to śpiący i kolebany. Cechy: powolny, spokojny, Kroki taneczne oparte są głównie na łagodnym chodzie i obrotach, jedynie muzyczne akcenty na koniec frazy podkreślane są przez mocniejsze przytupywania.

Niektórzy mówią, że melodia tego tańca odzwierciedla kujawski krajobraz – szeroki i spokojny. Ruchy taneczne są wolne, posuwiste, pary spokojnie się obracają i lekko kołyszą. Najstarsze opracowanie Kujawiaka pochodzi z ok. 1830 r. Znane są opracowania, m.in. Henryka Wieniawskiego.